

ПОВОРОТ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КОЛУМБІЇ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ Х. М. САНТОСА (2010-2012 рр.)

У даній статті досліджується зовнішня політика Колумбії в період президента Х. М. Сантоса. Розглядаються поворот до багатовекторності та диверсифікація зовнішніх зв'язків країни в 2010-2012 рр.

Ключові слова: Колумбія, зовнішня політика, багатовекторність, диверсифікація, спадкоємність.

В данной статье исследуется внешняя политика Колумбии в период президента Х. М. Сантоса. Рассматриваются поворот к многовекторности и диверсификация международных связей в 2010-2012 гг.

Ключевые слова: Колумбия, внешняя политика, многовекторность, диверсификация, преемственность.

The article deals with the Colombian foreign policy during J. M. Santos presidency. The shift to multilateralism and diversification of foreign affairs in 2010-2012 are considered.

Key words: Colombia, foreign policy, multilateralism, diversification, continuity.

Колумбія є однією з найбільш динамічних держав латиноамериканського регіону, яка за цілим рядом параметрів істотно відрізняється від своїх сусідів. За останні десятиліття відбулася економічна та політична модернізація країни на основі неоліберальної моделі розвитку. У той же час невирішеними залишаються гострі соціальні проблеми, однією з яких є тривалий внутрішній збройний конфлікт, учасниками якого є ліворадикальна герілья (FARC, ELN), ультраправі воєнізовані формування (парамілітарес) та сили правопорядку. У поєднанні з піднесенням деідеологізованої організованої злочинності та поширенням виробництва наркотиків та наркобізнесу, екстремізму та тероризму він мав наслідком кризу громадянської безпеки, що викликало занепокоєння американської адміністрації та визнання необхідності надання масової військової допомоги Боготі з боку Вашингтону в рамках «Плану Колумбія» [1].

Відзначимо, що вже понад століття зовнішня політика Колумбії орієнтувалася на зміцнення відносин з США в рамках доктрини «рівняння на полюс», що означало визнання урядами Колумбії лідерства Вашингтону в міжамериканській системі відносин. З початку 2000-х рр. «особливі відносини» з США стали головним пріоритетом зовнішньої політики країни, а боротьба з наркобізнесом і тероризмом у їх внутрішньому та зовнішньому вимірах стала основою доктрини «демократичної безпеки» адміністрації Альваро Урібе Велеса (2002-2010). Із вступом на посаду президента Колумбії Хуана Мануеля Сантоса Кальдерона, колишнього міністра оборони в уряді його попередника, спостерігаються істотні зміни в колумбійському зовнішньополітичному курсі.

Окремі аспекти вказаної теми розглядалися українськими (Т. Богданова, О. Ковальова, Д. Левусь [2]), російськими (З. Івановський, Є. Прусов, М. Чумакова [3]) та латиноамериканськими (Е. Кардозо, Д. Кардона, С. Рамірес [4]) та американськими (М. Шифтер) [5] вченими. **Метою** нашої статті є аналіз повороту до багатовекторності в зовнішній політиці адміністрації Х. М. Сантоса та визначення місця Колумбії в сучасній системі міжнародних відносин.

Х. М. Сантос Кальдерон був обраний наступником А. Урібе, оскільки як міністр оборони зробив істотний внесок у практичну реалізацію доктрини «демократичної безпеки». 59-й президент Колумбії належить до традиційної політичної еліти країни, отримав різнобічну освіту, зокрема, у військово-морському училищі в Картахені, Лондонській школі економіки, Гарвардському університеті та Дипломатичній академії Флетчер. Промовистим є й той факт, що у співавторстві з лідером британських лейбористів Ентоні Блером він написав бестселер «Третій шлях». У другому турі президентських перегонів за нього було віддано максимальну за всю сучасну політичну історію Колумбії кількість голосів (69,05 %). Головним гаслом передвиборчої кампанії стала теза «від демократичної безпеки – до демократичного процвітання». Проте, на думку З. Івановського, опора Х. М. Сантоса на ті ж самі політичні сили та соціальну базу, що і в його попередника, зовсім не означає повної спадкоємності політики. Можна говорити й про інший стиль політичного лідерства: чинний президент Колумбії віддає перевагу командному стилю роботи на противагу каудильїзму А. Урібе. Поза сумнівом, Х. М. Сантос враховує успіхи попередника в боротьбі з тероризмом, але, на його думку, виклики часу вимагають внесення істотних коректив до

нинішнього внутрішньо- та зовнішньополітичного курсу країни [6].

7 серпня 2010 р. відбулась інаугурація чинного президента Колумбії. Вже присутність на даному заході серед 20 глав держав та урядів президента Еквадору Р. Корреа та міністра закордонних справ Венесуели Н. Мадуро засвідчила прагнення Х. М. Сантоса нормалізувати відносини із сусідами (Відносини з Еквадором були розірвані після «Андської кризи» 2008 р., з Венесуелою – заморожені в липні 2010 р.) [7]. На відміну від «традиційного» візиту до Вашингтону перший офіційний візит новообраний президент Колумбії здійснив до Бразилії, підписавши в ході нього 8 міждержавних угод про співробітництво у різних сферах [8].

Надання пріоритетності латиноамериканському вектору зовнішньої політики підкреслює також і курс на нормалізацію відносин із сусідніми країнами з ліворадикальними режимами – Венесуелою та Еквадором. Уже в серпні 2010 р. Уго Чавес та Хуан Мануель Сантос заявили про відновлення відносин. 9 квітня 2011 р. у Картахені відбулися переговори між президентами двох країн, у ході яких було укладено 16 договорів у сфері енергетики, охорони здоров'я, туризму, науки і техніки, співробітництва у прикордонних районах та боротьби з наркотрафіком, зокрема, Богота пішла назустріч Каракасу та екстрадіювала до країни відомого наркоділера Валіда Макледа, відмовивши в цьому США. Відносини з Кіто були відновлені 26 листопада 2010 р, після того, як колумбійський уряд погодився на певні умови еквадорської влади щодо передачі копій жорстких дисків комп'ютерів, конфіскованих у ході операції «Фенікс» під час ангостурського інциденту в березні 2008 р. [9].

Відзначимо, що активна участь країни в інтенсифікації процесів регіональної інтеграції в рамках УНАСУР, Співтовариства держав Латинської Америки та Карибів (СЕЛАК), Андського співтовариства націй (АСН) та Тихоокеанського альянсу визначається у програмному документі «Принципи та контури зовнішньої політики Колумбії» як завдання № 1 [10]. Одним із засобів його реалізації слід визнати проведення 13-15 квітня 2012 р. у Картахені VI саміт Америк під гаслом «Об'єднуючи Америки: партнерство в ім'я процвітання». Незважаючи на відсутність згоди з деяких неофіційних питань порядку денного, зокрема, про участь Куби у самітах Америк та надання оцінки Фолклендській проблемі та аргентинсько-британським протиріччям з цього приводу, голова Колумбії кваліфікував результати саміту як успішні [11].

Друге місце серед зовнішньополітичних пріоритетів Х. М. Сантоса посідає азійсько-тихоокеанське співробітництво, насамперед, з КНР, Індією, Росією, Туреччиною [12]. Колумбія є членом економічної ради Тихоокеанського басейну (РВЕС), бере участь у форумі зі співробітництва Східної Азії та Латинської Америки (FEALAC), прагне стати членом Організації Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС). Як зазначає М. Чумакова, сьогодні Колумбія є другим після Бразилії партнером Індії в регіоні.

Масштаби політичних й економічних відносин з Росією не відповідають потенціалу обох країн, незважаючи на певні успіхи в енергетичному та військово-технічному співробітництві [13].

Найбільших змін серед азійських партнерів Колумбії зазнали відносини з КНР. Раніше двосторонні відносини підтримувались на достатньо низькому рівні, але активізація дипломатичних зусиль Китаю на латиноамериканському напрямі в контексті світової економічної кризи зустріла підтримку з боку колумбійської влади. У листопаді 2010 р. було укладено двосторонню міжурядову угоду про техніко-економічне співробітництво, з цього ж часу здійснюється постійне надання безоплатної допомоги з боку Китаю у рамках доктрини розширення присутності КНР у ЛАКБ [14]. Лише у вересні 2010 р. Колумбія отримала понад 1 млн дол допомоги від КНР [15].

«Китай є нашим торговим партнером № 2», – зазначив президент Колумбії в інтерв'ю газеті «Вашингтон пост» у серпні 2011 р. [16], а ще 10 років тому КНР займала лише 14 місце. На сьогодні 40 китайських компаній працюють у Колумбії, зокрема, такі відомі ТНК як Сінопек, Сінохем, Хуавей. За минуле десятиліття китайські інвестиції до країни склали понад 32 млн дол. За 2011 р. зовнішньоторговельний оборот між двома країнами зріс на 39 % порівняно з 2010 р. і склав 8,23 млрд дол. Під час офіційного візиту Х. М. Сантоса до Пекіну в травні 2012 р. було підготовлено угоди про співробітництво у сфері сільського господарства, інфраструктури, транзиту венесуельської нафти через Колумбію до Тихого океану та інші [17]. Важливим питанням у двосторонніх відносинах є укладення угоди про зону вільної торгівлі між Колумбією та Китаєм, що також входило до порядку денного даного візиту. На думку Майкла Шифтера, президента організації «Міжамериканський діалог», «завоювання» Китаєм Колумбії становить виклик гегемонії США в Західній півкулі [18].

Важливість співпраці з АТР підтверджує й утворення в червні 2012 р. Тихоокеанського альянсу в складі Колумбії, Мексики, Перу та Чилі. У політичному плані дане об'єднання розглядається як поміркована протипага ліворадикальному Боліваріанському альянсу (АЛБА). Важливу роль відіграє й геополітична складова, оскільки головною метою альянсу оголошено посилення позицій на ринках країн АТР у цілому та Китаю зокрема [19].

Чільне місце серед зовнішньополітичних пріоритетів посідає поглиблення відносин із традиційним партнером США, а також Канадою та ЄС [20]. США є головним торговим партнером Колумбії. Наприкінці 2011 р. Конгресом США було ратифіковано угоду про вільну торгівлю, підписану ще у 2007 р. У травні 2012 р. вона набула чинності [21]. Водночас унаслідок світової фінансово-економічної кризи протягом останніх років щорічно скорочується допомога Колумбії з боку США в рамках «Плану Колумбія», зокрема, на 2013 р. заплановано її зменшення на 15 %, на 7 млн дол менше, ніж Колумбія отримала в 2012 р. [22]. У той же час американські військові користуються 7 військовими базами на території країни, що

викликає ускладнення у відносинах Колумбії з сусідами [23]. Відзначимо, що еволюція колумбійсько-американських відносин у XXI столітті вимагає окремого дослідження.

Європейська політика Х. М. Сантоса характеризується насамперед спадкоємністю. Для неї є характерним поєднання дій у рамках багатосторонніх зв'язків між АСН та ЄС із двосторонніми відносинами з Євросоюзом. Посилення протиріч в Андському співтоваристві між Колумбією та Перу, з одного боку, та Болівією, Еквадором – з іншого, в 2007 році призвело до зриву перемовин про лібералізацію торгівлі з ЄС. Як наслідок, Колумбія перейшла на двосторонній формат відносин і після дев'яти раундів переговорів підписала у травні 2010 р. в Мадриді угоду про вільну торгівлю з ЄС [24]. У квітні 2011 р. Х. М. Сантос здійснив європейське туре, в ході якого відбулися офіційні зустрічі із главами держав та урядів Іспанії та ФРН. У ході візиту до Мадриду президент Колумбії відзначив важливу роль іспанського капіталу в розвитку економіки країни. Прем'єр-міністр Іспанії Х. Л. Родрігес Сапатеро заявив про можливість інвестування протягом 2011-2014 рр. 300 млн дол у колумбійську економіку. На сьогодні за обсягами капіталовкладень у Колумбії Іспанія поступається лише США [25].

Одним із головних зовнішньополітичних досягнень країни на сучасному етапі Х. М. Сантос вважає отримання Колумбією статусу непостійного члена Ради безпеки ООН на 2011-2012 рр. разом із Індією, Німеччиною, ПАР та Португалією. За його словами, головним завданням Колумбії на період перебування в РБ ООН стане боротьба з наркотрафіком та тероризмом [26]. Зокрема, Колумбія виступила з рядом цінних ініціатив в ООН: від визнання спільної відповідальності краї-виробників наркотиків і країн-споживачів до обмеження гонки озброєнь у ЛАКБ [27].

Ми поділяємо думку директора Центру політичних досліджень Інституту Латинської Америки РАН М. Чумакової, що на сучасному етапі «в діяльності колумбійської дипломатії традиції поєднуються з інноваціями, а політичний реалізм і відповідальність – з прагматизмом» [28].

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна зазначити:

- на сьогодні ми бачимо реальні успіхи президента Колумбії у зміцненні курсу на відкриту економіку та залучення іноземних інвестицій, приток яких дозволив би створити додаткові робочі місця в Колумбії, сприяючи, таким чином, зменшенню безробіття та, у перспективі ліквідації соціальних причин внутрішнього збройного конфлікту;

- на сьогодні стало незаперечним фактом якісне покращення відносин у трикутнику Венесуела – Еквадор – Колумбія, що здавалося малоімовірним у 2008 – першій половині 2010 р.;

- відносини з Вашингтоном зазнали певних змін, що пов'язано як із зростанням зовнішньополітичного потенціалу Колумбії та певним дистанціюванням від США у міжнародних справах, так і з курсом на диверсифікацію зовнішніх зв'язків, що, однак, не означає відмови від «стратегічного союзу» з США, але є заявою на проведення менш заангажованого курсу;

- курс на диверсифікацію зовнішніх зв'язків набув яскравого втілення у посиленні ваги тихоокеанського напрямку політики та зміцненні дипломатичних та економічних відносин з КНР;

- визнанням зростання міжнародного авторитету Колумбії є її обрання непостійним членом Ради безпеки ООН на 2011-2012 рр.;

- зовнішня політика країни набула багатовекторного характеру, який відповідає конкретним соціально-економічним завданням розвитку країни в рамках оголошеної Х. М. Сантосом Кальдероном доктрини «демократичного процвітання».

ЛІТЕРАТУРА

1. Shifter M. Plan Colombia: A Retrospective / M. Shifter [Електронний ресурс] // Americas Quarterly. 2012. – Режим доступу : <http://www.americasquarterly.org/node/3787>.
2. Богданова Т. Еквадорський фактор у колумбійсько-венесуельському конфлікті / Т. Богданова, А. Вігерич // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 168. Т. 180. Історія. – С. 75–79; Ковальова О. «Відновлення лідерства США в Америках»: підґрунтя для збереження глобального лідерства / О. Ковальова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 107 (Ч. 1). – С. 141–147; Левусь Д. Колумбійське танго: Про що свідчить конфлікт Венесуели та Еквадору з Колумбією / Д. Левусь, І. Окара // Зовнішні справи. – 2008. – № 4. – С. 25–27.
3. Ивановский З. Колумбия: от демократической безопасности к демократическому процветанию? / З. Ивановский // Латинская Америка. – 2011. – № 5. – С. 18-38; Прусов Е. Первые внешнеполитические шаги президента Колумбии Х. М. Сантоса [Електронний ресурс] / Е. Прусов // Институт Латинской Америки РАН. Латиноамериканская панорама. – 2010. – Август. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=668>; Колумбия: два века национального суверенитета. «Круглый стол» в ИЛА РАН // Латинская Америка. – 2011. – № 3. – С. 48–55.
4. Cardozo E. El giro de las relaciones entre Venezuela y Colombia : ámbitos y alcance, riesgos y posibilidades [Електронний ресурс] / E. Cardozo. – Caracas, 2011 // Friedrich-Ebert-Stiftung. – Режим доступу : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/caracas/08759.pdf>; Colombia: una política exterior en transición / D. Cardona Cardona (ed.). Friedrich-Ebert-Stiftung en Colombia. – Bogotá, 2011. – 469 p.; Ramirez S. El giro de la política exterior colombiana / S. Ramirez // Nueva Sociedad. – 2011. – # 231. – Enero-febrero. – P. 79-95.
5. Shifter M. A new look for Colombia, U.S. relations [Електронний ресурс] / M. Shifter // Washington Post. – 2010. – August 11. – Режим доступу : <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/08/11/AR2010081105092.html>; Shifter M. China Engages Colombia, Challenges the United States [Електронний ресурс] / M. Shifter // El Colombiano. – 2012. – October 29. – Режим доступу : <http://thedialogue.org/page.cfm?pageID=32&pubID=3120>
6. Ивановский З. Колумбия: от демократической безопасности к демократическому процветанию? – С. 30–31.
7. Прусов Е. Первые внешнеполитические шаги президента Колумбии Х. М. Сантоса.
8. Колумбия: два века национального суверенитета. – С. 51.
9. Прусов Е. Активизация внешней политики Колумбии [Електронний ресурс] / Е. Прусов // Латиноамериканская панорама. – 2011. – Апрель. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=738>; Ивановский З. Колумбия: динамика внутреннего вооруженного конфликта

- [Електронний ресурс] / З. Ивановский // Латиноамериканская панорама. – 2011. – Ноябрь. – Режим доступу : <http://www.ilaran.ru/?n=784>.
10. Principles and outlines of Colombian foreign policy [Електронний ресурс] // Ministerio de Relaciones Exteriores. República de Colombia. – Режим доступу : <http://www.cancilleria.gov.co/en/ministry/policy>.
  11. Remarks by President Obama and President Santos of Colombia in Joint Press Conference [Електронний ресурс] // White House. Office of the Press Secretary. – 2012. – April 15. – Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/04/15/remarks-president-obama-and-president-santos-colombia-joint-press-confer>.
  12. Principles and outlines of Colombian foreign policy.
  13. Колумбия: два века национального суверенитета. – С. 52–53.
  14. Лексютина Я. Китай – активный игрок на просторах Латинской Америки / Я. Лексютина // Латинская Америка. – 2012. – № 8. – С. 28.
  15. Castaneda S. Colombia's Santos Moves to Diversify Foreign Policy [Електронний ресурс] / S. Castaneda // World politics review. – 2011. – April 1. – Режим доступу : <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/8383/colombias-santos-moves-to-diversify-foreign-policy>
  16. An interview with Colombian President Juan Manuel Santos [Електронний ресурс] // Washington Post. – 2011. – August 26. – Режим доступу : http://www.washingtonpost.com/opinions/an-interview-with-colombian-president-juan-manuel-santos/2011/08/24/gIQADrqFgJ_story.html.
  17. Myers M. Chinese Trade and Investment in Latin America: Perspectives from Colombia and Ecuador [Електронний ресурс] / M. Myers // Inter-American Dialog. – 2012. – September 21. – Режим доступу : <http://thedialogue.org/page.cfm?pageID=32&pubID=3098>.
  18. Shifter M. China Engages Colombia, Challenges the United States.
  19. Лавут А. Тихоокеанский альянс латиноамериканской четверки / А. Лавут // Латинская Америка. – 2012. – № 4. – С. 11-24.
  20. Principles and outlines of Colombian foreign policy.
  21. U.S.-Colombia Trade Agreement [Електронний ресурс] // Office of the U.S. Trade Representative. – Режим доступу : <http://www.ustr.gov/uscolombiatpa>; Shifter M. A new look for Colombia, U.S. relations.
  22. Bittner M. US cuts military aid to Colombia by 15% [Електронний ресурс] / M. Bittner // Colombia Reports. – 2012. – February 13. – Режим доступу : <http://colombiareports.com/colombia-news/news/22181-us-cuts-colombias-military-and-anti-drug-funding.html>
  23. Никандров Н. Колумбия: переговоры о гражданском мире и саботаж США [Електронний ресурс] / Н. Никандров // Фонд стратегической культуры. – 2012. – 19 сентября. – Режим доступу : <http://www.fondsk.ru/news/2012/09/19/kolumbija-peregovory-o-grazhdanskom-mire-i-sabotazh-ssha.html>.
  24. Колумбия: два века национального суверенитета. – С. 51.
  25. Прусов Е. Активизация внешней политики Колумбии.
  26. Wyss J. Santos highlights foreign policy victories / J. Wyss [Електронний ресурс] // Miami Herald. – 2012. – August 1. – Режим доступу : <http://www.miamiherald.com/2012/08/01/2926243/santos-highlights-foreign-policy.html>.
  27. Borda S. Colombia in the UN Security Council [Електронний ресурс] / S. Borda, C. Castillo. – Berlin, 2011 // Friedrich-Ebert-Stiftung. – Режим доступу : <http://library.fes.de/pdf-files/iez/08823-20120215.pdf>.
  28. Колумбия: два века национального суверенитета. – С. 52.

Рецензенти: Шкляж Й. М., д.і.н., проф.;
Шевчук О. В., д.політ.н., проф.

© Богданова Т. Є., 2012

Дата надходження статті 08.11.2012 р.

БОГДАНОВА Тетяна Євгенівна – к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського державного університету ім. Петра Могили

Коло наукових інтересів: еволюція міжамериканської системи, латиноамериканський напрям зовнішньої політики США, відносини України з країнами ЛАКБ (Латинської Америки та Карибського басейну).